

5. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відповід. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 1 : А–Г. – 672 с.
6. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (відповід. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 2 : Д–Й. – 1999. – 744 с.
7. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів / Сарторі Дж. : пер. з 2-го англ. вид. О. І. Мороз. – К. : АртЕк, 2001. – 224 с.
8. Исаев М. А. Основы конституционного права Дании / Исаев М. А. – М. : Муравей, 2002. – 344 с.
9. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн : підручник / Георгіца А. З. – Тернопіль : Астон, 2003. – 432 с.
10. Исаев М. А. Основы конституционного строя Норвегии / Исаев М. А. – М. : Муравей, 2001. – 213 с.
11. Футей Б. Удосконалення виборчого законодавства / Б. Футей // Юридичний вісник України. – 13–19 січня 2007. – № 2 (602). – С. 1, 6.
12. Романюк П. В. Імперативний мандат: окремі питання конституційної теорії та практики в сучасних умовах / П. В. Романюк // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : “Право”. – 2013. – Вип. 5. – С. 240–245.
13. Статус члена парламенту: зарубіжний досвід та пропозиції для України // Парламент. – 2006. – № 2. – С. 25–40.
14. Зв’язок депутатів та партій з виборцями: український і зарубіжний досвід. – К. : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2007. – 22 с.
15. Феєн Г.-Й. Розвиток партійних систем у посткомуністичних країнах ЄС / Феєн Г.-Й. – К. : KAS Policy paper, 2007. – 15 с.

УДК 342.722

О. П. Васильченко, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права
юридичного факультету Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В УКРАЇНІ

Досліджено питання забезпечення конституційного принципу рівності прав чоловіків і жінок. Проаналізовано положення національного та міжнародного законодавства щодо заборони дискримінації за ознакою статі.

Ключові слова: конституційний принцип рівності; гендерна рівність; заборона дискримінації за ознакою статі.

The article examines the concepts and components of equal rights, of equality of men and women. The thesis is devoted to research the principle of non-discrimination based on sex. The role of national and international mechanisms in development of women legal status is shown. The necessity to have a law in place that would provide a mechanism for gender equality, have as goal parity status of men and women in all sectors of society life, ensure equal rights and possibilities for men and women.

Key words: the principle of equality of men and women; gender equality; the principle of non-discrimination based on sex.

© О. П. Васильченко, 2014

Постановка проблеми. Один із проявів принципу рівності прав і свобод людини і громадянина – рівність прав чоловіків і жінок, яка є невід’ємною частиною прогресу людства, елементом демократії та важливою умовою розбудови України як демократичної держави. Рівна участь жінок і чоловіків у професійному, політичному та громадському житті – прояв гендерної рівності й невід’ємна складова загального принципу правової рівності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конституційно-правового статусу особи, принципу рівності та гендерної рівності, зокрема, досліджувались у працях таких вітчизняних учених, як М. Баймуратов, Н. Болотіна, М. Буроменський, О. Дашковська, А. Засць, О. Зайчук, М. Козюбра, О. Копиленко, А. Колодій, Т. Мельник, О. Мельникова, К. Левченко, О. Львова, С. Максимов, О. Мурашин, Ю. Оборотов, А. Олійник, Н. Оніщенко, О. Петришин, В. Погорілко, С. Погребняк, С. Полєніна, П. Рабінович, В. Селіванов, О. Скрипнюк, Ю. Тодика, М. Цвік, В. Шаповал, С. Шевчук. Водночас однією з найгостріших нині проблем залишається недотримання рівності прав і свобод жінок і чоловіків.

Мега статті – визначення гендерної рівності як складової конституційного принципу рівності, висвітлення проблем забезпечення рівності прав і свобод жінок і чоловіків, аналіз стану реального здійснення конституційного принципу рівних прав і свобод жінок і чоловіків.

Виклад основного матеріалу. Гендерна рівність увійшла в каталог усеосяжного принципу рівності людей і є його невід’ємним складником, основною засадою демократичної, правової розбудови суспільства [1, 3]. Зрозуміло, що проблеми рівності у будь-якій сфері не можуть розглядатися за межами права. Більше того, саме право все частіше розуміється як рівна міра свободи всіх і кожного, у тому числі чоловіка й жінки. Безперечно, право мусить урахувати біологічні особливості статі, але одним із його завдань є забезпечення однакових можливостей, вирівнювання людей, нерівних за природними ознаками.

Можна виділяти принцип рівності за ознакою статі як один зі складових елементів принципу рівноправності. Але з огляду на його специфічність і у зв’язку з розвитком цієї ідеї можна виділити новий і самостійний принцип права – принцип гендерної рівноправності.

Необхідно відразу зазначити, що в системі гуманітарних наук поширений термін “гендерна рівність”, але, виходячи з наших поглядів на принцип рівноправності, вважаємо, що в юридичній науці цей термін має бути озвучений як “гендерна рівноправність”.

Принцип рівноправності статей у його звичному трактуванні не відповідає вимогам сучасності. Наука просунулася далеко вперед у галузі вивчення жіночих і чоловічих засад, їх біологічної та фізичної сутності, особливостей у психології поведінки. Міжнародні норми все чіткіше розмежовують статеві ролі людей. Юридична наука також покликана дати адекватні відповіді на гендерну проблематику. Теорія гендерної рівності зводиться не лише до ідеї рівних прав чоловіків і жінок, але й до всебічного вивчення й урахування особливостей функціонування кожної статі. Гендерна рівність як поняття ще досі не введена до юридичної науки, хоча практика свідчить про таку необхідність. Цей термін використовують як законодавець, так і дослідники різного рівня.

Статус жінки в суспільстві відображає особливості соціально-політичного устрою держави, її економічного розвитку, правових принципів, рівня культури й суспільної правосвідомості, тому має бути в суспільстві на відповідному їм місці.

Англійське слово gender означає рід як граматичний рід або вид у розумінні належності до певного класу. Застосування цього терміна покликало відрізнити “соціальну стать” від біологічної. В українській мові немає чіткого перекладу слова gender, звідси й впливають численні різночитання. Коли ми говоримо просто стать, то маємо на увазі насамперед біологічну природу людини. Але вже її функціонування визначається не лише біологічними законами, але й культурними стереотипами. Позначення біологічних розбіжностей між чоловіком і жінкою зараховують до сфери статі. Але вже те значення, що надається статевої розбіжності в соціальній сфері, а також вплив належності людини до певної статі на можливість її самоідентифікації та самореалізації – це галузь гендерних досліджень.

Багато вітчизняних і російських дослідників неодноразово відзначали немилозвучність калькованого терміна “гендер”, однак нині прийнятного еквівалента ні в українській, ні в російській мові не виявлено. Ця відсутність сама по собі заслуговує окремого дослідження [2, 248–253].

У сучасній науковій площині натрапляємо на такі тлумачення категорії “гендер”:

– певний соціально-рольовий статус, який визначає соціальні можливості кожної статі в усіх сферах життєдіяльності – освіті, професійній діяльності, доступі до влади, сімейній ролі та репродуктивній поведінці, та є одним із базових вимірів соціальної структури суспільства [3, 8];

– специфічний набір культурних характеристик, які визначають соціальну поведінку жінок і чоловіків та взаємовідносини між ними. Гендер, таким чином, стосується не просто жінок або чоловіків, а відносин між ними, способу соціального конструювання цих відносин, тобто того, як суспільство “будує” ці відносини, і взаємодії статей у соціумі [4, 71];

– феномен, який особистість постійно створює своїми вчинками і поведінкою [5, 13];

– змодельована суспільством і підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої та жіночої поведінки, стилю життя і способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальними, політичними, економічними і культурними контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їхньої статі [6, 11];

– своєрідний результат соціалізації людини в суспільстві відповідно до її статевої належності [7, 37];

– стійка й водночас мінлива система взаємовідносин і взаємодій, що відповідає певному рівню культури суспільства і створює фундаментальну складову соціальних зв’язків, один із основних компонентів стратифікації суспільства та ієрархізації владних структур [8, 10].

Аналіз стану реального здійснення конституційного принципу рівних прав і свобод жінок і чоловіків (відповідно до традиційного для науки конституційного права поділу на три групи прав і свобод: особисті, політичні та соціально-економічні) дозволяє зафіксувати три рівні реалізації рівних конституційних прав і свобод жінок в Україні: перший, найвищий, – у системі особистих прав і свобод людини й громадянина, другий – у системі політичних прав і свобод; третій – у системі соціально-економічних прав і свобод. Ідеться насамперед про гендерну нерівність, латентну й відкриту дискримінацію жінок у сфері трудових відносин, у забезпеченні зайнятості й рівної оплати за працю рівної цінності.

Жіноча рівноправність невіддільна від матеріального, соціального та правового благополуччя родини, від турботи про материнство й дитинство. У ч. 3 ст. 24 Конституції України зазначено, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується ... створенням умов, які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства й дитинства, а ч. 3 ст. 51 Конституції України гарантує захист як материнства, так і батьківства. Однак на практиці ці питання далеко не вирішені.

Норми вітчизняного законодавства в цілому не містять будь-яких дискримінаційних положень що жінок та їхніх політичних прав.

2005 р., майже через десять років після закріплення Конституцією України принципу гендерної рівності, було видано Указ Президента “Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” від 26 липня 2005 р. [9], а невдовзі прийнято Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”, спрямований на практичну реалізацію проголошеного принципу [10]. Основним завданням даного Закону було визначено “досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі та застосування спеціальних тимчасових заходів, спрямованих на усунення дисбалансу між можливостями жінок і чоловіків реалізувати рівні права, надані їм Конституцією та законами України” [10].

Кабінет Міністрів України затвердив Державну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 р. (Постанова Кабінету Міністрів України від 26.09.2013 р. № 717).

Вихідні вимоги до розв'язання проблем забезпечення прав жінок закріплено в найважливіших документах про права людини. Зокрема, Загальній декларації прав людини (1948) [11], Міжнародному пакті про економічні, соціальні й культурні права (1966) та Міжнародному пакті про цивільні й політичні права (1966) [12]. Розвиток зазначених зобов'язань продовжився в Декларації про ліквідацію дискримінації стосовно жінок (1967) [11]. Приймаючи її, Генеральна Асамблея ООН особливо підкреслювала, що дискримінація щодо жінок не сумісна з гідністю жінки як людини, добробутом родини й суспільства, заважає їй участі на рівних умовах із чоловіком у політичному, соціальному, економічному й культурному житті своєї країни, є перешкодою для повного розвитку можливостей жінки в справі служіння своїй країні й людству. Декларація, будучи не правовим, а політичним документом, визначила найважливіші вимоги в сфері забезпечення прав жінок. Зокрема, стаття перша зазначеного документа встановила, що дискримінація стосовно жінок, яка призводить до заперечення або обмеження її рівноправності з чоловіками, несправедлива у своїй основі та є злочином проти людської гідності.

Дані положення декларації були враховані в розробці ООН Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок (1979) (далі – Конвенція) [11]. Вона являє собою підсумковий документ формування принципу рівноправності чоловіків і жінок, адже: 1) в юридичній формі сформулювала комплекс основних прав, що становлять зміст принципу рівноправності; 2) розширила перелік спеціальних прав жінок, пов'язаних із народженням дітей; 3) визначила зобов'язання держав щодо вжиття конкретних заходів для здійснення всього комплексу прав жінок [13]. Заслуга Конвенції в нормативному оформленні поняття дискримінації стосовно жінок, під якою відповідно до ст. 1 документа розуміється будь-яка розбіжність, виключення або обмеження за ознакою статі, що спрямовано на ослаблення або зводить нанівець визнання, користування чи здійснення жінками незалежно від їхнього сімейного стану на основі рівноправності чоловіків і жінок прав людини й основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній або будь-яких інших сферах. Поряд з вимогами, що містяться в згаданій декларації, Конвенція закріпила ще цілу низку найважливіших зобов'язань держав стосовно жінок. Зокрема, Конвенція вимагає від держав установити юридичний захист прав жінок на рівній основі з чоловіками й забезпечити за допомогою компетентних національних судів та інших державних установ ефективний захист жінок проти будь-якого акту дискримінації. Конвенція особливо підкреслює значущість соціальної ролі жінки як матері та закріплює правило, відповідно до якого прийняття державами спеціальних заходів, спрямованих на охорону материнства, не вважається дискримінаційним.

Розглянуті вище документи уточнюються й конкретизуються в цілій низці інших міжнародних документів як універсального, так і регіонального характеру: Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами (1949), Європейська конвенція про захист прав людини й основних свобод (1950), Конвенція № 100 Міжнародної організації праці (МОП) “Про рівну винагороду чоловіків і жінок за працю рівної цінності” (1953), Додаткова конвенція ООН про скасування рабства, работоргівлі й інститутів і звичаїв, схожих з рабством (1956), Декларація ООН про захист жінок і дітей у надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів (1974), Директива Ради ЄС “Про дотримання принципу рівності чоловіків та жінок у питаннях, що стосуються доступу до роботи, професійного навчання, просування по службі, а також щодо умов праці” (1976), Додатковий протокол I до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (1977), Директива Ради ЄС “Про постійне дотримання принципу рівності чоловіків і жінок у питаннях соціального забезпечення” (1978), Конвенція МОП № 156 “Про рівне ставлення і рівні можливості для працівників чоловіків і жінок: працівники із сімейними

обов'язками" (1983), Директива Ради ЄС "Про застосування принципу рівності чоловіків і жінок, зайнятих у діяльності, включаючи сільське господарство, самостійну підприємницьку діяльність, а також про захист жінок, що працюють за наймом, у період вагітності й материнства" (1986), Директива Ради ЄС "Про імплементації принципу рівності жінок і чоловіків у системі професійного соціального забезпечення" (1986), Рекомендація Комітету Міністрів державам – членам Ради Європи з боротьби проти насильства в родині (1989), Декларація ООН про викорінення насильства стосовно жінок (1993), Пекінська декларація (1995), Хартія Європейського Союзу про основні права (2000), Протокол ООН про запобігання й припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми, і покарання за неї (2000) та ін.

Аналіз цих документів дозволяє дійти висновку, що міжнародне співтовариство поставило перед собою досить складне й подвійне завдання – забезпечення рівноправності жінок та їх захист. З одного боку, встановлення міцних гарантій рівноправності жінок у різних сферах суспільного життя є кращим способом захисту їх особистих і суспільних інтересів; з іншого – об'єктивні фізіологічні розбіжності чоловіків і жінок, особлива соціальна роль жінки-матері вимагають від міжнародного співтовариства й національних держав установа деяких особливостей у правовому статусі жінки в процесі регулювання деяких суспільних відносин. Дані особливості полягають або в наданні жінкам деяких пільг і переваг порівняно із чоловіками, або у вилученні жінок зі сфери дії деяких законоположень, або в установленні деяких обмежень для жінок. Як справедливо зазначає М. В. Баглай, не можна зводити питання про рівність чоловіків і жінок до формальної рівності. "З огляду на високе соціальне значення материнства й роль жінки в підтримці родини суспільство зобов'язане створити жінкам спеціальні гарантії для реалізації їхніх прав. Проголошення рівних прав чоловіків і жінок має доповнюватися не лише заборонаю дискримінації жінок, але й створенням ефективної системи гарантій їхніх прав і свобод" [14].

Урахування "жіночого питання" під час здійснення тих чи інших видів діяльності приводить, як правило, до встановлення певних пільг для жінок, що не слід розуміти як порушення принципу рівності й дискримінацію чоловічого населення. У сучасному суспільстві наявність у жінки специфічних прав і привілеїв виправдовується, у першу чергу, незамінною роллю жінки в питаннях збереження людства як біологічного виду й пов'язаними з нею положеннями міжнародного права, згідно з якими:

- права жінок є правами людини (ст. 14 Пекінської декларації);
- родина є природною основою суспільства й має право на захист із боку суспільства й держави (ст. 16 Загальної декларації прав людини);
- особлива охорона має надаватися матерям протягом розумного періоду до й після пологів (ст. 10 Міжнародного пакту про економічні, соціальні й культурні права);
- держави зобов'язані забезпечити будь-якій дитині захист і турботу, необхідні для її благополуччя (ст. 3 Конвенції про права дитини);
- держава має втримуватися від застосування насильства стосовно жінок (ст. 4 Декларації про викорінення насильства стосовно жінок);
- жінка нарівні з чоловіком має однакові права вільно та відповідально вирішувати питання про кількість дітей та інтервали між їхніми народженнями (ст. 16 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок).

Україна визнає пріоритет міжнародних норм права щодо норм національного права, узгоджує державну політику з міжнародними стандартами прав людини і послідовно впроваджує принцип гендерного рівноправ'я в українське суспільство. Конституція України 1996 р. заклала правові основи реалізації активності жінок у різних сферах суспільного життя, зокрема ст. 24 Основного Закону гарантує рівність жінки й чоловіка, що забезпечується наданням рівних можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, здобутті освіти і професійній підготовці. Реальне рівноправ'я чоловіків і жінок є невід'ємною частиною прогресу людства, елементом демократії та важливою умовою розбудови демократичної

правової держави. Сучасний стан суспільних відносин не дозволяє ігнорувати знання, навички та творчі здібності жінок, а потребує негайного і повного їх використання. Рівна участь жінок у професійному, політичному та громадському житті має бути поєднана з їх рівною відповідальністю у прийнятті рішень на державному і суспільному рівнях [15, 85].

І вітчизняні, й зарубіжні вчені визнають, що суспільна практика виявила обмежений, ілюзорний характер закріпленої рівноправності статей, вступила в суперечність із самим життям. Основна проблема вітчизняного законодавства у сфері гендеру – декларативність його положень. виправити таку ситуацію може створення предметного законодавства, орієнтованого на розв'язання практичних гендерних проблем, детальне регулювання окремих аспектів становлення гендерної рівності, законодавче визначення всього спектра прав і можливостей, які містить поняття “гендерна рівність” [16, 48].

На недоліки чинних механізмів та інструментарії забезпечення гендерної рівності в Україні було звернено увагу на засіданні Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок (на 45-й сесії (18.01–05.02.2010), де у Заключних коментарях підкреслювалося, що в українському суспільстві сильними залишаються стереотипи щодо ролей та обов'язків жінок і чоловіків; недостатньо представлені жінки у парламенті, у вищих ешелонах виконавчої та державної влади; немає практики застосування компенсаційних заходів, зокрема введення квот; значні відмінності у заробітній платі жінок і чоловіків, все ще існує професійна сегрегація та гендерно зумовлене дискримінаційне ставлення роботодавців у державному та приватному секторах тощо. Особливо наголошувалося на відсутності статистичної інформації про становище жінок відповідно до всіх напрямків, що охоплює Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW), і на необхідності підвищення гендерної культури в суспільстві та проведення заходів з підвищення обізнаності державних службовців з положеннями гендерного законодавства [17].

Упевненість, що в нас досягнута рівноправність чоловіків і жінок і немає дискримінації, навіть будь-яких її проявів стосовно жінок, перешкоджає критичному погляду на реальний стан справ, загальнонаціональній постановці проблеми рівноправності статей, усуненню дискримінації щодо жінок у нашому суспільстві.

Зазначимо, що протягом двадцяти років у цій сфері було прийнято безліч нормативних актів, переважно застарілих і малоефективних.

Розуміючи актуальність розвитку цивілізаційних гендерних відносин в українському суспільстві, на сучасному етапі розробляються різноманітні проекти трансформації гендерних аспектів у конструктивніше русло. Значна кількість дослідників переконана в однозначній потребі українського політикуму в системі квотування. Так, Міжнародним центром перспективних досліджень як основними механізмами забезпечення рівності в політиці пропонується:

- квотування на законодавчому рівні списків кандидатів у депутати від політичних партій з вимогою до черговості;
- квотування на законодавчому рівні списків кандидатів у депутати без вимоги до черговості;
- квотування місць у виборному органі;
- застосування партіями добровільних партійних квот [18].

Беззаперечно, практика гендерного квотування в країнах Європи довела свою ефективність у збалансуванні різних статей у політичному процесі. Але необхідно звернути увагу на те, що задля результативної реалізації гендерного квотування в Україні слід попередньо створити законодавчий та суспільний базис для подібних перетворень. В іншому випадку застосування системи квот матиме штучний та насильницький характер, створюючи при цьому значний дисбаланс у загальній системі управління суспільством.

З цього приводу заслуговує на увагу запропонована А. М. Іовчевою програма дій гендерних перетворень в українській політиці, до якої зараховано:

- теоретичну розробку загальної Концепції гендерного розвитку українського суспільства;

- формування державної програми дій із затвердженням гендерної рівності в українському політикумі в найближчі 5 років;
- включення жінок (на менше як 1/3) на прохідні позиції партійних виборчих списків на виборах до Верховної Ради, в обласні та місцеві органи влади;
- підтримку громадських ініціатив, спрямованих на зміну свідомості суспільства у бік гендерної толерантності, формування гендерної культури, подолання усталених стереотипів щодо ролі й місця жінок у соціумі та політиці [19].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Наразі ідея гендерної рівноправності не є органічною частиною ні культури суспільства, ні прав людини, ні реальної державної політики. Причини недотримання принципу рівності прав і свобод жінок та чоловіків в Україні – недостатня ефективність проголошених вітчизняним законодавством положень у цій сфері. Основним напрямком правової реформи в цій площині мають стати національні проекти в галузі демографії, здоров'я, освіти, боротьби з бідністю. Ми підтримуємо такі пропозиції та вважаємо також, що в Україні потрібно:

- відповідно до Закону України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” визначитися щодо створення спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків чи покладання його обов'язків на якусь конкретну інституцію і запровадження в органах виконавчої влади (у складі виконавчого органу відповідної ради) вповноважених осіб (координаторів) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- за відсутності спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків створити при Кабінеті Міністрів України Координаційну раду з питань рівності прав чоловіків і жінок, надавши їй повноваження вироблення державної гендерної політики, здійснення контролю у цій сфері та координації діяльності органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- запровадити в Україні інститут гендерних квот (30 % для жінок у партійних виборчих списках) за умови, що в нашій країні надалі зберігатиметься пропорційна виборча система із закритими списками, або якнайшвидше прийняти новий Закон України “Про вибори народних депутатів України” та про місцеві вибори, що передбачатимуть пропорційну виборчу систему з відкритими списками;
- внести зміни в чинне законодавство України щодо дотримання пропорційно збалансованого представництва кандидатур кожної статі під час призначення на посади керівних працівників в органах державної влади та місцевого самоврядування;
- внести зміни в пенсійне законодавство України щодо врахування кількості дітей у визначенні віку і стажу роботи для нарахування пенсії жінці-матері;
- виробити механізм здійснення гендерно-правової експертизи нормативно-правових актів з обов'язковим урахуванням забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні.

Нині неврахування цих факторів, непередставництво жінок у сфері прийняття державних рішень суперечить принципам демократичного розвитку і є також проявом гендерної нерівності в Україні. Сексизмом переповнені оголошення про працевлаштування. Встановлюються нові обмеження на роботу жінок, приймаються відверто дискримінаційні нормативні документи. Подвійне навантаження на жінок, які працюють і в суспільному, і в домашньому господарстві, не зменшується. При цьому домашня праця не враховується і не оплачується. Вимушене проведення часу в декретних відпустках у ситуації нерозвиненості інфраструктури дитячих садків призводить до дискваліфікації жінок, зменшення їх конкурентоспроможності на ринку праці, незнання та нерозуміння своїх трудових і соціальних прав. Судові та інші механізми захисту від дискримінації жінок не працюють. На це необхідно звертати увагу, готуючи програми новітнього розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Руднева О. М. Гендерна рівність у праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. М. Руднева. – Х., 2002. – 178 с.
2. Крочук М. І. Гендерна рівність як фундаментальний принцип права / М. І. Крочук // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / Нац. ун-т Одеська юрид. акад. – Одеса : Юрид. літ., 2012. – Вип. 65. – С. 248–253.
3. Герасименко Т. В. Гендерні аспекти соціальної політики в Україні / Герасименко Т. В. – Умань : СПД Сочинський, 2008. – 252 с.
4. Клещина И. С. Психология гендерных отношений: Теория и практика / Клещина И. С. – СПб. : Алетей, 2004. – 408 с.
5. Кравець В. П. Гендерна педагогіка : навч. посіб. / Кравець В. П. – Тернопіль : Джура, 2003. – 416 с.
6. Основи теорії гендеру : навч. посіб. – К. : К. І. С., 2004. – 536 с.
7. Гендерні студії: освітні перспективи : навч.-метод. матеріали. – К. : ПЦ “Фоліант”, 2003. – 80 с.
8. Кулачек О. І. Гендерна паритетність у державному управлінні: становлення та тенденції розвитку в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. управ. : 25.00.01 “Теорія та історія держ. упр.” О. І. Кулачек. – К. : Вид-во УАДУ, 2003. – 20 с.
9. Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Указ Президента України від 26.07.2005 № 1135/2005.
10. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV.
11. Международные акты о правах человека : сб. документов / сост. В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева. – М., 2002. – С. 249–259.
12. Международное публичное право : сб. документов / сост. К. Я. Бекяшев, А. Г. Хозаков. – М., 1996. – Т. I. – С. 464–482.
13. Рубина И. Е. Международная защита прав женщин : автореф. дисс. на соиск. науч. степени канд. юрид. наук / И. Е. Рубина. – СПб., 2001. – С. 15.
14. Баглай М. В. Конституционное право Российской Федерации : учебник для вузов / Баглай М. В. – М., 1997. – С. 174.
15. Дашковська О. Р. Жінка як суб’єкт права в аспекті гендерної рівності : монографія / О. Р. Дашковська. – Х. : Право, 2005. – 224 с.
16. Онщенко Н. М. Гендерно-правова експертиза як складова правотворчого процесу в Україні / Н. М. Онщенко // Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал. Порівняльно-правові дослідження. – 2006. – № 1. – С. 48–56.
17. Інформація про роботу над Держпрограмою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article;jsessionid=150C94A3B9EFE9B4724705EDC9A09F72?art_id=147383&cat_id=121315
18. Як забезпечити гендерну рівність у політиці [Електронний ресурс] // Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2007. – № 364. – Режим доступу : <http://www.pasos.org/content/download>
19. Іовчева А. М. Гендерна рівність у політиці: теорія та практика [Електронний ресурс] / А. М. Іовчева // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. – 2009. – Т. 122, Вип. 109. – С. 88–92. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdupol_2009_122_109_18.pdf